

Colin Dexter

Inspecteur

MORSE

--- ---

Het raadsel van
de derde mijl

Colin Dexter

Het raadsel van de derde mijl

Vertaald door Ellen Segeren

De Fontein

I

Maandag 7 juli

*Waarin een veteraan van het El Alamein-offensief er reden toe ziet
de meest tragische dag van zijn leven te herdenken.*

Ze waren met zijn drieën geweest – de drie gebroeders Gilbert: de tweeling Alfred en Albert, en de jongere broer John, die op een dag in Noord-Afrika was omgekomen. En naar zijn gestorven broer gingen de gedachten van Albert Gilbert uit toen hij vlak voor sluitingstijd alleen in een pub in Noord-Londen zat. Naar John, die altijd minder krachtig en veel kwetsbaarder was geweest dan het ontzagwekkende, onafscheidelijke en werkelijk niet uit elkaar te houden tweetal, dat bij hun schoolkameraadjes bekend stond als ‘Alf en Bert’. John, die altijd door zijn oudere broers werd beschermd; dezelfde John die ze op die verschrikkelijke dag in 1942 niet hadden kunnen beschermen.

Vroeg in de ochtend op 2 november werd ‘Operation Supercharge’ gestart tegen de Rahman Track ten westen van El Alamein. Gilbert had het altijd vreemd gevonden dat deze campagne in de ogen van oorlogshistorici zo’n wonderbaarlijke triomf van strategische planning was geweest, omdat hij zich van zijn kortstondige, maar niet onheldhaftige deelname aan die strijd alleen maar de blinde verwarring tijdens de aanval voor de ochtendschemering kon herinneren. ‘De tanks moeten erdoor’ was het bevel van de vorige dag geweest, dat vanuit de hoogste officiersrang naar de veldofficieren en de onderofficieren van de

Royal Wiltshires was doorgedruppeld. Het was het regiment waarin Alf en Bert in oktober 1939 dienst hadden genomen.

Al spoedig bestuurden ze de antieke tanks over Salisbury Plain – beiden werden prompt gepromoveerd tot korporaal, en beiden werden eind 1941 naar Caïro verscheept. En het was voor alle twee een gelukkige dag geweest toen hun broer John zich halverwege 1942 bij hen voegde, toen beide kampen versterking opbouwden voor de dreigende krachtmeting.

Op die ochtend van de 2de november, om 1.05 uur, reden Alf en Bert in hun tanks langs de noordzijde van Kidney Ridge, waar ze zwaar onder vuur kwamen te liggen van de Duitse 88's en de Panzers die bij Tel Aqqaqir waren ingegraven. Het tankgeschut van de Wiltshires had zijn patronen in de vijandelijke linies gebraakt en het gevecht woedde hevig. Maar het was een ongelijke strijd, want de oprukkende Britse tanks vormden open doelen voor de antitankwapens, en toen ze naderbij kwamen, werden ze stuk voor stuk van de Duitse geschutemplacements geblazen.

Het was een bittere herinnering, zelfs nu nog; maar Gilbert liet zijn gedachten de vrije loop. Dat kon hij nu doen. Ja, en het was belangrijk dat hij het ook deed.

Ongeveer vijftig meter vóór hem stond een van de aanvoerende tanks in brand en het lijk van de commandant lag languit over het luik. Zijn linkerarm bungelde boven de geschutskoepel; het hoofd met de tinnen helm zat vol bloed.

Een andere tank, links van hem, kwam zwenkend tot stilstand toen een Duits geschut de linkerrupsband vernielde. Vier mannen sprongen eruit en sprintten terug naar de betrekkelijke veiligheid van het onbegrensde niemandsland achter hen.

Het lawaai van de strijd verstomde toen granaten door de lucht floten en insloegen en in die vroege ochtend midden in de woestijn hun dodelijke werk deden. Mannen schreeuwden en smeekten en renden – en stierven; sommigen genadig snel dankzij een ogenblikkelijke vernietiging, anderen langzaam aan hun dodelijke verwondingen bezwijkend in het bebloede zand. Weer anderen verbrandden levend in hun tanks, ingesloten door het verwrongen metaal van de luiken of niet in staat met hun

beschoten ledematen hun laatste, wanhopige hefboomkrachten te gebruiken.

Toen was de tank pal rechts van Gilbert aan de beurt – een officier sprong naar beneden, greep naar zijn hand, waar het bloed uit spoot, en slaagde er nog net in zich uit de voeten te maken voordat de tank als een verblindende vuurbal ontplofte.

Gilberts artillerist in de geschutskoepel riep naar hem. ‘Jezus! Zag je dat, Bert? Geen wonder dat ze die krengen “Tommy-cookers” hebben gedoopt!’

‘Blijf die klootzakken bestoken, Wilf!’ had Gilbert terug geschreeuwd.

Maar hij kreeg geen antwoord, want Wilfred Barnes, soldaat van de Royal Wiltshire Yeomanry, had zijn laatste woorden gesproken.

Het volgende dat Gilbert zag, was het gezicht van soldaat Phillips, die het luik loswrikte en hem eruit hielp.

‘Rennen voor je leven, korporaal! De andere twee zijn er geweest.’ Ze hadden nog geen veertig meter gestrompeld voordat ze zich tegen de grond wierpen toen een granaat het zand vlak voor hen deed opstuiven en een stortbad van metaalsplinters veroorzaakte.

En toen Gilbert uiteindelijk opkeek, zag hij dat ook soldaat Phillips dood was. Een stuk verwrongen metaal stak in het onderste van zijn rug. Enkele minuten daarna zat Gilbert nog op dezelfde plek, zwaar geschokt, maar blijkbaar niet gewond. Zijn blik dwaalde naar zijn benen, toen naar zijn armen; hij bevoelde zijn gezicht en borst; toen probeerde hij zijn tenen in zijn legerschoenen te bewegen. Dertig seconden geleden waren er nog vier mannen geweest. Nu was er nog maar één: hij. Zijn eerste bewuste gedachte (die hij zich zo helder kon herinneren) was een gevoel van onuitsprekelijke woede; maar bijna onmiddellijk sloeg die om in vreugde toen hij een nieuwe golf tanks van de 8th Armoured Brigade tussen de onklaar gemaakte of brandende kolossen van de eerste aanvalsformatie zag komen aanrijden. Langzaam trok een enorme opluchting door hem heen – opluchting omdat hij het had overleefd, en met een kort

gebed dankte hij God voor zijn redding.

Toen hoorde hij de stem. 'Zie hier in 's hemelsnaam weg te komen, korporaal!' Het was de militair met de bloedende hand, een luitenant bij de Wiltshires – een man die erom bekend stond dat hij overdreven veel waarde hechtte aan discipline en ook een beetje gewichtig deed; maar geen impopulaire man, en inderdaad degene die de avond ervoor zijn mannen het Montgomerymemorandum had doorgegeven.

'Gaat het, sir?' vroeg Gilbert.

'Redelijk.' Hij keek naar zijn hand. De rechterwijsvinger hing aan een stukje vel aan de rest van zijn hand. 'En met jou?'

'Ik ben in orde, sir.'

'We gaan terug naar Kidney Ridge – dat is zo ongeveer het enige wat we kunnen doen.'

Zelfs hier, te midden van de gruwelen van de slachting, klonk de stem als die van een vooroorlogse radiotelegrafisch omroeper, afgemeten en accuraat, een zogeheten 'Oxford'-accent.

De twee mannen hadden zich een paar honderd meter door het zachte zand geploegd toen Gilbert in elkaar zakte.

'Kom op! Wat is er met jou, man?'

'Ik weet het niet, sir. Ik geloof dat ik niet meer...'

Hij keek naar zijn linkerbeen, waarin hij een geweldige pijn-scheut had gevoeld, en hij zag dat bloed overvloedig door het ruwe kaki was gestroomd. Toen legde hij zijn linkerhand tegen de achterkant van zijn been en voelde het plakkerige moeras van bloedend vlees, waar de helft van zijn kuit weggeschoten was. Mistroostig grijsde hij.

'Gaat u maar vast, sir. Ik voer de achterhoede wel aan.'

Maar het beeld was al veranderd. Een tank die snel op hen af leek te komen, draaide op zijn rupsbanden om, zodat hij nu de andere kant op wees. De bovenkant was geheel weggeslagen. De motor ronkte echter nog en de versnellingen knarsten als het gekerm van gefolterden in de hel. Maar Gilbert hoorde nog meer. Hij hoorde de stem van een man die het in wanhoop uitschreeuwde en gedachteloos strompelde hij naar de tank, die opnieuw om zijn as zwenkte en een regen van zand opwierp. De

bestuurder was nog in leven! Gilbert vergat zichzelf volkomen; hij vergat zijn wond, zijn angst, zijn opluchting, zijn woede. Hij dacht alleen maar aan soldaat Phillips uit Devizes...

Het luik was een verwrongen pak heet staal dat niet open wilde – nog niet. Bijna gaf het mee, en het zweet gutste langs Gilberts gezicht, terwijl hij zich vloekend en mopperend van zijn taak kweet.

De brandstoftank vatte met een zacht, bijna verontschuldigend ‘woesj’ vlam, en Gilbert wist dat het een kwestie van seconden was voordat nóg een man gedoemd was te sterven in een Tommycooker.

‘Verdomme!’ gilde hij naar de officier achter hem. ‘Help! Alsjeblieft! Ik heb bijna...’ Hij rukte nog een laatste keer aan het luik en opnieuw droop het zweet langs de zwellende spieren en aderen van zijn onderarmen.

‘Zie je dat verdomme niet? Zie je...’ Zijn stem begaf het van wanhoop en hij viel in het zand, overweldigd door de mislukking en de uitputting.

‘Hou op, korporaal! Ga daar weg! Dat is een bevel!’

Dus krabbelde Gilbert weg over het zand en huilde van krampachtige radeloosheid. Hij hief zijn vuile gezicht op om door zijn tranen de blik in de ogen van de officier te zien... de blik van bevroren lafheid. Maar hij herinnerde zich verder weinig, behalve het geschreeuw van de brandende medesoldaat. Pas later dacht hij dat hij de stem had herkend – want het gezicht had hij niet gezien.

Kort hierna werd hij opgepikt door een legertruck (zoals hem werd verteld) en het volgende dat hij zich herinnerde was dat hij comfortabel onder smetteloos witte lakens en rode dekens lag, in een militair ziekenhuis. Pas twee weken daarna vertelden ze hem dat zijn broer John, tankbestuurder bij de 8ste Armoured Brigade, bij het tweede-fase-offensief was gesneuveld.

Toen was Albert Gilbert er bijna zeker van geweest; maar zelfs nu was hij er niet volkómen zeker van. Hij wist echter één ding, want niets kon de naam uit zijn hersenschors wegwissen

van de officier die op een ochtend in de woestijn, in de strijd om de bergrug bij Tel el Aqqaqir, op de proef was gesteld om zijn moed – en in gebreke was gebleven. Luitenant Browne-Smith, zo luidde de naam. Vreemde naam eigenlijk, met een ‘e’ in het midden.

Een naam die hij nooit meer had gezien, tot kortgeleden.

Tot zeer kortgeleden zelfs.

2

Woensdag 9 juli

We bevinden ons in de Universiteit van Oxford, bij de beoordelingsvergadering van de zeven examinatoren die zijn aangewezen voor het examen klassieke letteren.

‘Hij zou anders een First hebben gekregen,’ zei de voorzitter. Opnieuw bekeek hij de zes aparte beoordelingen, waarop alfa’s en bèta-plussen rijkelijk voorkwamen, behalve bij Griekse geschiedenis, waar een zwakke bèta-dubbel minus/delta stond. Deze laatste viel niet in de categorie meesterbreinen.

‘Wat denkt u ervan, heren? Is zeker een mondeling waard, niet?’

Met minimale inspanningen staken vijf van de zes andere mannen aan de grote tafel vol scripties, lijsten en cijferreeksen, instemmend hun hand op.

‘Denkt u van niet?’ De voorzitter had zich naar het zevende lid van de examencommissie gewend.

‘Nee, mijnheer de voorzitter. Hij is het niet waard – niet met deze resultaten.’ Hij liet de scriptie voor zich op tafel vallen. ‘Hij heeft mij afdoende bewezen dat hij vrijwel niets weet buiten het vijfde-eeuwse Athene. Het spijt me. Als hij een First had willen halen, had hij toch wat meer werk moeten verzetten dan dit.’

Opnieuw liet hij de scriptie op tafel neerkomen; hij keek er zeer misprijzend bij, waardoor zijn gezicht, dat waarschijnlijk vanaf zijn geboorte al zuur had gestaan, nog meer vertrok. Toch kon niemand anders op de universiteit, zoals alle aanwezigen

wisten, een netelige beoordeling als B+/B+?+ met zo veel zelfvertrouwen toekennen of met zo veel vaste overtuiging rechtvaardigen. 'We weten allemaal, nietwaar' (het was een van de andere leden) 'dat er soms wel wat gokwerk komt kijken bij de vragen die we hebben gemaakt, ik bedoel, vooral die over de Griekse geschiedenis.'

'Ik heb de vragen gemaakt,' onderbrak de dissident hem verhit. 'Er is nooit een eerlijker spreiding geweest.'

De voorzitter zag er zeer vermoeid uit. 'Heren. We hebben een zware en lange dag gehad en we zijn bijna bij het laatste agendapunt. Laten we...'

'Natuurlijk is hij een mondeling waard,' zei een van de anderen met een rustige, vastbesloten autoriteit. 'Ik heb zijn logica-verhandeling beoordeeld, op een aantal plaatsen is die briljant.'

'Ik weet zeker dat u gelijk hebt,' zei de voorzitter. 'We begripen uw opmerking over die geschiedeniscriptie, dr. Browne-Smith, maar...'

'Het zij zo. U bent de voorzitter.'

'Ja, dat klopt. Ik ben de voorzitter en deze man zal zijn mondeling krijgen!'

Het was een dubieuze ruil, en de logica-examinator kwam onmiddellijk met een vredesvoorstel. 'Misschien zou u, dr. Browne-Smith, ermee instemmen hem zelf het mondeling af te nemen?'

Maar Browne-Smith schudde zijn gepijnigde hoofd. 'Nee! Ik ben bevooroordeeld tegen die kerel, en deze beoordelingen... voor mij is het genoeg. Ik doe niets anders meer.'

Ook de voorzitter wilde de vergadering op een prettiger toon afsluiten. 'Kunnen we Andrews niet vragen? Zou hij bereid zijn het op zich te nemen?'

Browne-Smith haalde zijn schouders op. 'Hij is een beste jongeman.'

De voorzitter maakte zijn laatste aantekening: 'Mondeling wordt afgenomen door Mr. Andrews (Lonsdale) op 18 juli,' en de anderen begonnen hun papieren bij elkaar te zoeken.

'Dank u hartelijk, heren. Maar voordat we klaar zijn: zullen we even kijken wanneer onze laatste vergadering plaatsheeft? Het

zal bijna zeker woensdag de 23ste of donderdag de 24ste zijn.'

Browne-Smith was de enige van de commissie die zijn agenda niet tevoorschijn had gehaald, en toen de vergadering uiteindelijk werd afgesproken voor woensdag de 23ste om 10 uur, leek hij er in het geheel geen acht op te slaan.

De voorzitter had dit gemerkt. 'Bent u dan beschikbaar, Mr. Browne-Smith?'

'Ik wilde net zeggen dat ik vrees niet bij de laatste vergadering aanwezig te kunnen zijn, mijnheer de voorzitter. Dat zou ik natuurlijk graag willen, maar ik... ik moet... Wel, waarschijnlijk ben ik dan niet in Oxford.'

De voorzitter knikte vaag, onbehaaglijk. 'Wel, we zullen ons best doen zonder u. In elk geval bedankt voor uw hulp, zoals altijd.' Hij sloot het dikke, zwarte boek dat voor hem lag en keek op zijn horloge: 20.35 uur. Ja, het was een zware en lange dag geweest. Misschien niet vreemd dat hij nu aan het eind een beetje snauwerig was.

Zes leden van de commissie besloten zich naar de King's Arms in Broad Street te begeven, maar het zevende lid, dr. Browne-Smith, vroeg permissie om te vertrekken. Hij verliet de Examination Schools, liep langzaam de High uit en ging via de achterdeur ('Alleen toegang voor Senior Fellows') Lonsdale College binnen. Eenmaal in zijn kamer, slikte hij zes paracetamol-tabletten en ging geheel gekleed op bed liggen, waar het volgende uur zijn brein oncontroleerbaar in zijn hoofd bonkte.

Toen viel hij in slaap.

De ochtend van de volgende dag, donderdag 10 juli, ontving hij een brief. Een bijzonder vreemde en nogal opwindende brief.

Eerste druk januari 2024
Dit is deel zes in de 'Inspecteur Morse'-serie

Oorspronkelijke titel *The Riddle of the Third Mile*
Oorspronkelijke uitgever Macmillan
Copyright © 1983 Colin Dexter
First published in 1983 by Macmillan an imprint of Pan Macmillan,
a division of Macmillan Publishers International Limited
The moral right of the author of this work has been asserted in ac-
cordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988
Copyright © 1983, 2024 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein,
Utrecht

Vertaling Ellen Segeren
Omslagontwerp De Weijer Design, Baarn
Omslagillustratie Shutterstock
Opmaak binnenwerk Crius Group
ISBN 978 90 261 7140 6
ISBN e-book 978 90 261 7141 3
ISBN luisterboek 978 90 261 7142 0
NUR 332

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.